

- ARAŞTIRMA MAKALESİ -

Türkiye’de Devletin Kadın Girişimcilere Yönelik Destekleyici Politikaları

Seyhan YILDIRIM^a

Özet

Girişimcilik, ekonomik gelişme ve büyümede lokomotif görevi görür ve aynı zamanda piyasa ekonomisinde başarıya ulaşmada bir adım rolü oynar. Ülkemizde 1990'lı yıllardan itibaren kadınların aktif olarak girişimcilik faaliyetlerinde bulunduğunu görüyoruz. Kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılımı ve kadın girişimcilerin desteklenmesi hem ekonomik özgürlüklerini elde etmelerini hem de kadın istihdamı yaratmalarını sağlamaktadır. Çeşitli politika, kurum ve kuruluşların sağladığı desteklerle kadınları girişimci olmaya teşvik etmek, sadece kadınlara yapılan bir yatırım değil, aynı zamanda toplumsal kalkınmaya yönelik bir yatırımdır. Güçlü ve donanımlı kadınları topluma kazandırarak ekonomik büyüme ve kalkınma üzerinde olumlu etkisi olduğu için kadın girişimciliği her yıl daha fazla desteklenmektedir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de kadın girişimciliğinin ve devletin kadın girişimcilerine yönelik destekleyici politikalarının incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Girişimcilik, Devlet, Politika, Türkiye

Jel Kodları: L26, L32

Başvuru: 28.02.2022

Kabul: 16.07.2022

Supporting Policies of the State for Women Entrepreneurs in Turkey

Abstract

Entrepreneurship acts as the engine of economic development and growth and also plays a step role in achieving success in the market economy. In our country, we see that women have been actively engaged in entrepreneurial activities since the 1990s. The participation of women in entrepreneurial activities and the support of women entrepreneurs enable them to both obtain their economic freedom and create women's employment. Encouraging women to become entrepreneurs with the support provided by various policies, institutions and organizations is not only an investment in women, but also an investment in social development. Women's entrepreneurship is supported more and more every year as it has a positive effect on economic growth and development by bringing strong and well-equipped women into society. The aim of this study is to examine women's entrepreneurship in Turkey and the supportive policies of the state towards women entrepreneurs.

Key Words: Women, Entrepreneurship, State, Politics, Turkey

Jel Codes: L26, L32

^a Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, seyhan98@hotmail.com, Orcid no: 0000-0003-3180-9980

GİRİŞ

Sanayi devriminden bilgi çağına geçilen topluluklarda yeni ve farklı öncelikler kazandırılması zorunlu hale gelmiştir. İnsan sermayesi, ekonomik büyüme ve kalkınma gibi temalar ülkelerin ön plana çıkmaları adına gerekli bir hale gelmiştir. İnsana yapılan yatırımlar ve bilginin üretim sürecinde ki önemi daha çok ortaya çıkmıştır. Zamanla rekabetçi toplumlar arasında sektörel yarışlar başlamış ve bu durum çeşitli sorunları doğurmuştur. İşsizlik sorunun çözüm yolu olarak girişimcilik faaliyeti meydana gelmiş ve ülkelerin ekonomik refah seviyelerini güçlendirmek, üretim serüvenlerine yenilik kazandırmak amacıyla girişimcilik çalışmaları arttırılmaya başlanmıştır. Gelişen ülkeler girişimcilik ruhunu benimserken, gelişmekte olan ülkeler de bu ruhu kazanmak ve topluluklara aktarmak adına yoğun bir çaba sarf etmektedirler. İstihdam sağlamak, verimliliği yoğunlaştırmak, ekonomik büyümeyi hızlandırmak ve toplumun refah düzeyini yükseltmek gibi hedeflerin yolu girişimcilik çalışmalarının hız kazanmasıyla orantılı olmaktadır. Girişimciliğin diğer bir özelliği ise; yerel anlamda gelişme seviyesinde ki farklılıkları ortadan kaldırmasıdır. Bu sebeplerle; ülkemizdeki girişimci miktarı, girişimci kabiliyeti ne kadar çoğalır, yatırımlar ve bununla bağlantılı istihdam oranlarında o denli artacaktır (Pehlivanoglu ve Kayan, 2019: 59).

Kalkınmanın sağlanabilmesi ve ekonomik gelişimin süreklilik kazanabilmesi amacıyla bütün kısıtlı kaynakların verimli bir şekilde kullanıma sunulması gerekmektedir. Yıllar boyunca üstlerine yapışan belli roller çerçevesinde sınırlı kalan kadınları da bu sürece dahil etmek, hem onları güçlendirecek hem de ekonomik büyüme, dengeli ve adil bir sosyal kalkınma sağlayacaktır. Kadınların iş yaşamında etkin olmaları bölgelerinin gelişimi açısından oldukça önemli bir durumdur. Kadının sistemin içinde bulunması, ekonomiye hız kazandıracaktır. Bu nedenlerle, yeni iş alanları doğurması, yeni fırsatlar ele geçirilmesi ve ülke ekonomisine katkı oluşturması için devamlının sağlanabilmesi için kadın girişimciliğinin var olması, sayılarının her geçen gün arttırılması gerekmektedir (Yavuz Özgül, 2019: 2). Ancak dünyanın neredeyse yarısını kaplayan kadınların iş gücüne katılımının bu kadar öneme sahip olmasının yanında, halen erkeklere oranla çok az olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ülkemizde de ne yazık ki kadın girişimcilik faaliyeti oldukça azdır. Kadınların siyasette temsilinin son on yılda gelişimini ele alan Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR) tarafından hazırlanan rapora göre; Türkiye, siyasette kadın temsili açısından 41 ülke arasında en alt sıralarda yer alıyor. Türkiye'yi kapsayan tüm temsilciler arasında kadın oranı yüzde 11,1 ve yerel yönetimlerde bu oran yüzde 10,7'dir. Türkiye, Avrupa ortalamasının yüzde 15 olduğu yüzde 3,2 ile kadın belediye başkanının en düşük olduğu ülkelerden biri. Türkiye'de on yıl önce hazırlanan raporun içeriğine göre; Kadın belediye başkanlarının oranının yüzde 0,9'dan yüzde 3,2'ye yükseldiği, yüzde 256'lık bir iyileşme olduğu da rapordaki bilgiler arasında yer alıyor.

Ülkemizde üretim yapan, özgür bir çalışma arzusu barındıran, yenilik sahibi ve her türlü risk alabilen bireylerin sayıları çok değildir. Bundan dolayı, girişimciliğin gelişimi için kullanılan unsurların kullanımı az ve kısıtlıdır. Erkek ve kadına biçilen görev ve sorumluluklar birbirinden tamamen ayrılmış olup toplumsal hayat, kültür, sanat, siyaset, edebiyat ve bilimde ki gibi aynı şekilde girişimcilik anlamında da kadınlar geride bırakılmaktadır. Her sektörde olduğu gibi kadınlara, işletmecilik etkinliklerinde de adil koşullar sunulmamaktadır. Yeni bir iş kurma düşüncesinin karşısında tecrübe, yetenekler ve kendine güven eksikliği boy göstermektedir. Kadınların başlattığı girişim faaliyetleri, Avrupa'da da hemen sona gelmektedir. Bunun sebebi, kadınların talep ettiği sektörlerdir. Kadınlar sektör seçiminde, toplumun kalıplarına uymak adına yetenekler geliştirdiğinden, genellikle hizmet, sağlık, eğitim, tekstil, gıda vb. bölümlerle kısıtlanarak işlerini seçmektedirler (Savrul ve Akyüz, 2016: 167).

Girişimcilik faaliyetlerine karar verme aşamasında ki sorunları geçip, yeni bir iş yeri açma düşüncesi ile harekete başladıklarında da, kadınları sınırlayan ve zorlayan çeşitli problemler karşısına çıkmaktadır. Bunların başında finansman eksikliği problemi yer almaktadır. Toplumun ve kadınların, mali konulara uzak olmalarından, kurumların referans sağlamamalarından ve yeterli kaynakları temin edecek yerler hakkında bilgi sahibi olmamalarından dolayı bilgilendirilmesi, cesaretlendirilmesi ve desteklenmesi oldukça önemlidir. Özellikle ülkemizi kalkındırmak ve ekonomimizi aydınlatmak için kadınların pazarda dahil olmaları zorunlu bir durumdur.

1. TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

1.1.Kadın Girişimciliği Kavramı

Girişimcilik kadınlara muazzam fırsatlar sunuyor. Dünya, daha fazla kendi kendine yeterlilik, kendine saygı, eğitim ve büyüme için fırsatlarla sunuluyor. Üstelik bu fırsatlar sadece kadınlar için değil, aileleri ve çalışanları için de gelişimin kapılarını aralıyor. Kadınlar, uluslararası ölçekte işletme sahipliğinin çehresini değiştiriyor.

Dünyadaki işletmelerin dörtte biri ile üçte biri arasında kadın var. Sayıları büyüdükçe ve işleri geliştikçe dünyanın iş yapma şeklini değiştireceklerdir (Jalbert, 2000: 14).

Kadın girişimciliği tanımı aslında genel girişimcilik tanımıyla farklı bir anlam içermemektedir. Fark eden tek şey cinsiyet unsurudur. Fakat buna rağmen girişimcilik faaliyetinin kadın olmasından kaynaklanan farklı durumlar söz konusu olabilmektedir. Kadınların iş kurma sebepleri, seçtikleri sektörler, işe başlama sırasında ya da devamı halinde yaşanan zorluklar gibi erkek girişimcilerden farklı birçok etken vardır (İpçioğlu, 2012: 71). Yaşadığı ev dışı bir alanda, adına bir işletme sahibi olan, bir işletmede tek başına, çalışanlarıyla birlikte ya da sahibi kendisi olup ortakları bulunan, işletme için gelecek planları vaat eden, işletmesi adına bütün risklere katlanarak, kazancıyla yatırımlar yapan kişi kadın girişimcidir (Soysal, 2010: 90).

Girişimcilik, yeni iş yolları açtığı için bir ulusun ekonomik kalkınmasının bel kemiğidir. Küresel olarak girişimcilik; işletmeler için gelişimsel bir ilham kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır. Nüfusun yaklaşık olarak yarısını oluşturan kadınların, girişimcilik faaliyetlerine katılmadan, ulusun ekonomik büyümesi düzensiz olacaktır. Sayıları neredeyse eşit olmasına rağmen, ekonomik durumlarında büyük bir eşitsizlik vardır. Bu nedenle, ekonomik eşitsizliğin nedenlerinin ortaya çıkarılması ve kadınların statüsünü yükseltmek için tedbirlerin belirlenmesi gerekmektedir. Kadınların girişimci olarak tanıtılması, dünya çapında bu türden bir girişimdir (Lenka and Agarwal, 2017).

Kadın girişimciliğiyle ilgili ilk kayda değer makale 1970'lerin ortalarında yayınlanmıştır. Eleanor Brantley Schwartz'ın (1976) öncü makalesi “Girişimcilik, Yeni Bir Kadın Sınır”, 20kadın girişimciyle yapılan röportajlara dayanmaktaydı. Bu kadınların ortak sahip olduğu bireysel özellikleri, motivasyonları ve tutumları belirleme çabalarında keşifsel ve tanımlayıcı araştırmaları birleştirdi. Bu örnekteki kadınlar için birincil motivasyon kaynaklarının, erkek girişimciler için bulunan aynı motivasyon unsurları olan “başarma ihtiyacı”, iş tatmini, ekonomik getiriler ve bağımsızlık olduğu sonucuna varmıştır. Erkeklere benzer şekilde, kadınların başarma ihtiyacı, iş tatmini ve bağımsızlık tarafından motive edildiği görülmektedir. ABD'deki ilk ve en büyük boylamsal çalışmada başarıya götüren faktörler değerlendirilmiştir. Vardıkları sonuç; kadınların motivasyon açısından erkeklere benzer olduğu, ancak daha az sıklıkla iş eğitimi aldıkları, sermayeye erişimde engellerle karşılaştıkları ve kadınların işletmeleri erkeklere göre daha yavaş büyüttükleri gerçeğidir (Fırça, 2009: 3). Kadın girişimcilerle ilgili konuları ele alan otuz bir ek makale 1980 - 1989 yılları arasında yayımlandı. Bu çalışmalar çoğunlukla tanımlayıcıydı ve bu nüfusun iyi anlaşılmadığı yeni ortaya çıkan bir alanda gerekli bir ilk adımdı. O zamanlar kadın girişimcilerin ulusal bir listesi yoktu ve örneklerin alınabileceği sadece iki ulusal kuruluş vardı. İlk araştırma dalgasında tartışılan temel temalar, işletme sahibinin özellikleri, endüstri / işletme seçimi ve başarının önündeki engellerdi (özellikle sermayeye erişime vurgu yaparak). Araştırma sorularının çoğu benzerdi ve araştırmacılar bulguları doğrulamak ve kopyalamak için sıklıkla aynı anketleri kullandılar (Hisrich and Brush'den [1986] aktaran Fırça, 2009: 10-11). Kadınların genel olarak erkek meslektaşlarına göre daha iyi eğitilmiş olduğu bulunsa da, kadınların eğitimi çoğunlukla iş veya teknik alanlardan ziyade liberal sanatlar alanındaydı. Yazarlar, kadınların finansal alanlarda daha fazla eğitim almak için çalışması gerektiği ve parayla çalışmanın yönleri, bankacılık gereksinimleri, bankacılarla nasıl konuşulacağı ve kredi süreçleri dâhil olmak üzere işletmelerinin finansal ihtiyaçları hakkında daha fazla bilgi edinmeleri gerektiği sonucuna vardı. Ayrıca, geleneksel olmayan alanların çoğunun daha yüksek büyüme potansiyeli ve daha büyük ödüller sunduğunu belirterek, kadınları daha geniş bir endüstri seçenekleri yelpazesine hazırlamak için mühendislik ve bilim gibi geleneksel olmayan alanlarda çalışmaya teşvik edilmesi gerektiği sonucuna vardılar (Hart vd. 2003: 6).

İş ekonomisi literatürü, kadın girişimcilerin büyük çoğunluğunun yalnızca üçüncü sektörde (ticaret ve özellikle hizmetler) yoğunlaştığını bildirmektedir. Kadınların esas olarak hizmetlerde yeni işler kurma eğilimini açıklamak için en az üç tartışma başlatılmaktadır (Rosa, vd, 1994):

En çok bilgi ve deneyime sahip oldukları sektördür.

Kadınlar genellikle belirli teknik becerilerden yoksundur bu durum onları imalat ve yüksek teknoloji sektörlerinde iş kurmaktan caydırır aynı zamanda da bu sektörlerde hayatta kalma olasılıklarını azaltır.

Kadınların mali kaynak elde etmede karşılaştıkları zorluk, onları hizmetler sektöründeki gibi düşük sermaye yoğun faaliyetleri seçmeye sevk eder.

Bu açıklama, istatistikler ve nicel araştırmalarla ortaya çıkan bir durumu yansıtmaktadır (Rosa vd, 1994).

Küresel ekonomide kadın girişimcilerin rolü konusunda çok az şey bulunmaktadır. Mevcut literatür dört geniş kategoriye ayrılmıştır. Bunlar (Jalbert, 2000: 14-15):

1. Kadınların demografik özellikleri, işletme kurma aşamasında karşılaştıkları güçlü ve zayıf yönleri
2. Sivil toplum kuruluşlarında (STK'lar) aktif olan kadın işletme sahipleri ve ağ oluşturma faaliyetleri
3. Kadınların gelişmekte olan ve geçiş ekonomilerine katılımı
4. Yoksulluğun azaltılmasına ilişkin genel literatür, mikro girişim, küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler), iş dünyasına giriş engelleri, feminist perspektifler, kadınların iş yönetimi sorunları, stilleri ve tekniklerini kapsamaktadır.

Kısa bir kronoloji ile kadın girişimcilik araştırmasına tarihsel olarak baktığımızda kadın girişimciliğinin alt alanı, bir araştırma alanının olgunlaşmasıyla ilişkili önemli gelişimsel dönüm noktalarının bir çoğunu hâlihazırda geçmektedir. Bununla birlikte, bu dönüm noktalarına bakıldığında, örneğin kadınlar onlarca yıldır iş sahibi ve işletmecisi olsa bile dünya çapında, 1970'lerin sonu / 1980'lerin başına kadar ortaya çıkmamıştır. İlk akademik makale Schwartz tarafından 1976 yılında yazılmış, politika raporu, akademik konferans sunumu Hisrich&O'Brien'in, 1981 yılında ve akademik odaklı kitap Goffee&Scase tarafından 1985 yılında yapılmıştır. Bu konuya dikkatin gecikmesinin birçok olası açıklaması vardır. Birincisi; kadınların bu zamandan önce çoğu ülkede ayrı bir işletme sahibi grubu olarak sayılmamasıdır. İkincisi; kadın işletme sahipleri popüler medyada nadiren resmedildiğinden ve bu nedenle akademisyenler tarafından incelenme olasılığı daha düşük olmaktadır. Son olarak; ilk araştırmacılar erkek ve kadın girişimcilerin aslında aynı olduğunu varsaymış olabilirler. Bu nedenle, erkekler hakkında öğrenilenler kadınlara eşit şekilde uygulandığından ayrı bir araştırma gerektirmemektedir (Jennings and Brush, 2013: 665-666).

1.2.Kadın Girişimciliği Modelleri

Kadın girişimcilerin tipolojilerini oluşturma girişimleri olmuştur. En iyi bilinen sınıflandırmalar birleştirilirse kadın girişimciliği modelleri şunlardır (Bruni, Gherardi and Poggio, 2004: 262):

Aslında işsizliğe alternatif olarak bir iş kuran “amaçsız” genç kadınlar modeli

Girişimciliğin daha rastgele veya zorunlu bir seçim değil uzun vadeli bir kariyer stratejisi olduğu “başarı odaklı” genç kadınlar

Girişimcilik faaliyetlerini daha fazla mesleki tatmin için bir fırsat veya daha önce çalıştıkları kuruluşlarda karşılaşılan kariyer ilerlemesine karşı engellerin üstesinden gelmenin bir yolu olarak gören, genellikle çocuksuz “başarıya odaklı” kadınlar

İş ve aile sorumluluklarını uzlaştırması gereken ve bu nedenle onlara esneklik sağlayan bir çözüm arayan “çoğunlukla ikili iş deneyimi olan” ikili gruplar

Ailelerine bakmak için önceki işlerinden ayrılan ve çoğunlukla ekonomik kaygılar ya da aile alanı dışında kendi kendini gerçekleştirme alanı yaratma arzusu ile motive olan “geri dönüş işçileri” kadınlar (genellikle düşük vasıflı)

Bir işin sahibi olmanın ve işletilmesinin uzun süredir devam eden bir gelenek olduğu aile geçmişine sahip “gelenekçi” kadınlar

Bir kültür muhalifi tarafından kadınların toplumdaki çıkarlarını teşvik etmeyi amaçlayan, girişimler kuran, geleneksel girişimci değerlere motive olmuş “radikaller” kadınlar

Kadınlardan umulan sorumluluklar, kadınların bu sorumluluklarla alakalı duydukları hisleri kadın girişimciler arasında ayrılıklar doğurmaktadır. Bu birbirlerinden farklı duygu ve düşünceler kadınların iş, aile ve sosyal yaşamlarını yönlendirmesi kadın girişimciler ile alakalı türlü tasniflerin yapılmasına neden olmaktadır. Buna göre Dorothy P. Moore kadın girişimcileri, geleneksel kadın girişimciler ve modern kadın girişimciler olarak iki ayrı grupta sınıflandırmaktadır. Bu grupların özellikleri aşağıda belirtilmektedir (Özyılmaz, 2016: 30):

1. Geleneksel kadın girişimcilerin özellikleri; yaşları çoğunlukla 35-45 arasında, evli olan, ülke ortalamasının üzerinde eğitim seviyesine sahip olan, ilk tecrübesi olan firmasının başında, hemen hemen birkaç personeli ile perakende ticaret ya da bir hizmet kolunda etkinlik gösteren, ilk işe başladığı sermayesi ile bireysel tutumları ve kendisine ait olan varlıkları olan kadınlar olarak belirlenmektedir (Özyılmaz, 2016: 30).
2. Modern kadın girişimcilerin özellikleri; İş yönetimi ve teknik alanlarda eğitim almış, çok sayıda erkeğin olduğu platformlarda çalışan, geleneksel kadın rollerinin çizdiği sınırlamalardan uzak kadınlar olarak belirtilmektedir. Çağdaş kadın girişimcilerin ve geleneksel kadın girişimcilerin puanları ve nitelikleri tablo 5'te verilmiştir (Özyılmaz, 2016: 30).

Tablo 1. Modern Kadın Girişimci ve Geleneksel Kadın Girişimci Özellikleri

	Geleneksel	Modern
Yaş	35-55	25-35
Öncelikleri	Ev ve Aile	Kariyer Odaklı
Çalışma Amaçları	Ek Gelir Kazanma	Planlı ve İdealleri Doğrultusunda İlerleme
Çalıştıkları Bölüm	Hizmet, Perakende, Ticaret	Erkek Başroldeki İşler
Finansman	Kişisel Kaynaklar	Dış Kaynaklar
Kredi	Ayırım	Eşit Kredi Olanakları
İşletme Türü	Tek Sahiplik Ve Düşük Gelir	Ortaklık Şeklinde Büyüme ve Yüksek Gelir
İdol	Engelleyici	Daha Az Engelleyici

Kaynak: Arat, 1993: 176.

1.3.Kadın Girişimciliği Özellikleri

Girişimciler genel anlamda birçok ortak özellik taşımaktadırlar. Fakat kadın girişimcilerin yaşamı, erkek girişimcilere göre iş hayatının yanı sıra aile hayatlarını da önemli ölçüde etkilemektedirler. Aile kurumunun yüklediği sorumluluğu çoğunlukla kadınlar aldığı için, geleceği düşünerek ve programlı bir şekilde ilerlemeleri gerekmektedir. Bu sebeplerle farklı özellikler barındıran kadın girişimciler şu şekilde sınıflandırılabilir (Kendirli ve Şenöz, 2019: 100).

Kadın girişimciler;

- Her daim meraklı insanlardır bu sayede fırsat ve tehditleri önden fark edebilirler.
- Tasarladıkları yapı olarak her zaman farklıdır, kendilerini bu şekilde yenileme özelliğine sahiptirler.
- Kendisi koyduğu kurallar çerçevesinde hareket ederler.
- Kendilerine güvendiklerinden etraftaki insanlara da güven telkin ederler.
- Düşler ve düşlediklerinin ardından sağlam ilerlerler. Bunun sayesinde de düşüncelerine yön vererek, tutarlı bir hedef koyup gerçekleştirirler.
- İşi başarmak için kendine has kullandığı uygulamaları barındırırlar.
- Negatif koşullarla karşılaşabilir fakat pozitif bir düşünce yapısıyla üstesinden gelecek güce sahiptir.
- Yalnız karar vermezler. Ortak bir alanda fikirlerini açıklar ve diğer görüşleri değerlendirirler.
- Çalışmalarını konuşmada bırakmaz yazılı bir düzende ilerlerler.
- İnandığı işin peşinden gider tüm ilgisini ve kuvvetini bu sahada sıklaştırırlar.

1.4.Kadın Girişimciliğin Önündeki Engeller

Batı ülkelerinin çoğunda yürütülen çalışmalar, kadın girişimciliğine karşı üç temel engel türünü belirlemektedir. Birincisi, kadınların aile ve yerel sorumlulukları olan birincil rolünü tanımlayan ve çeşitli alanlarda iş kurma niyetinde kadınların sosyo-kültürel durumları girişimciliğe duyulan güvenliliğini sarsmaktadır (Bruni, Gherardi and Poggio, 2004: 263). Yapılan çalışmalar neticesinde kadın girişimcilerle alakalı olarak gün yüzüne çıkan sosyal maniler; sosyal ve kültürel anlamda kadına verilen sorumlulukların katı ve değiştirilemez duygusu olması, alınan eğitimlerinin eksikliği, ailelerin negatif etkileri, iş sorumluluğunun çok oluşu gibi bilinmektedir. Sosyal etmenler olarak sınıflandırılan; aile, çevre, eğitim ve deneyim kadınların girişimciliğe adım atmasını bazı durumlarda teşvik ettirirken, bazı durumlarda sınırlandırıcı bir etki ortaya çıkarmaktadır. Bundan önce edinilen iş deneyimi ile girişimci olunması hedeflenen bölüm arasında benzer bir yapı bulunmaktadır. Ancak iş deneyimi mevzusu, erkek ve kadın girişimciler arası çok da önemli bir fark göstermemektedir. Erkek girişimcilerde, önceden çalıştıkları sektör bazında değerlendirildiğinde, girişimci olarak seçtikleri sektör arasındaki yakınlık hemen hemen % 84 oranında iken bu oran kadınlarda % 40 dolaylarındadır. Bu seçimden ötürü kadınlar, girişimci olmak istedikleri yeni işlerinde yaşamaları olası olan tecrübe noksanlığı sebebiyle problemlerle karşılaşabilmektedirler. Kadın girişimciler, iş kurma ve devamlılığını sağlama serüvenlerinde eğitim ve deneyim noksanlığı vs. problemlerle karşı karşıya gelmektedirler. Erkeklerle adil fırsatlara ulaşamayan kadınların eğitim ve deneyim noksanlığı da eklenince, başarısız olmalarına sağlanan katkılar artmaktadır. (Arıkan, 2015: 145).

İkinci bir sorun ise; çoğunlukla bilgi ve iletişimin ana kaynağı olan, ancak çoğunlukla cinsiyet dışlama mekanizmalarını içeren bilgi ve yardım ağlarına erişimin olmasıdır (Bruni, Gherardi and Poggio, 2004: 263).

Kadın ve erkek arasında cinsiyet eşitsizliğinin doğurduğu farklı sorumluluk beklentileri sebebiyle, kadının ev ve aile hayatı ile limitli kılındığı, erkeğin ise toplum hayatında aile gelirini sağlayan, alınacak kararlarda tek güçlü

etmen olarak geniş bir sorumluluk mekanizması verilmektedir. Toplumun kadına sunduğu roller ve mesuliyetlerle girişimciliğe adım atan kadınlar; beklenen ve istenen davranışlar arası sıkışma, stres, cinsiyet faktörlü beklenen davranış ayrımcılığı, zamanın kısıtlı olması vb. psikolojik sınırlamalarla karşılaşmaktadır (Arıkan, 2015: 146).

Son olarak diğer bir sorun sermayeye erişim konusudur. Kadın girişimcilerin kurumsal bir finansmana (bir banka, bir finans ajansı), bir arkadaşa, bir akrabaya, hatta eşine başvurup uygulamadığı, “kadınların parayı tutamayacağı” varsayımıyla karşı karşıya kalmaları muhtemeldir. Toplumsal cinsiyet varsayımlarının yeniden yapılandırılma ve azınlığa sahip şirketler üzerinde yapılan araştırmalarda bir müttefiklik sağlanması gerekmektedir (Bruni, Gherardi and Poggio, 2004: 263).

Girişimcilikle ilgili beklentiler ve cinsiyet rollerine ilişkin fikirler, kadın ve erkeklerin oranı işletme kredisi verilmesini etkilemektedir. Banka çalışanları, kocanın tam zamanlı çalışmasını, aile gelirini elde etmesini ve kadının da evi yönetip çocuklara bakmasını bekleyerek, cinsel işbölümüne ilişkin geleneksel görüşlere sahiplerdir. Bu, kredi talep ederken kendilerine sorulan farklı sorularla kanıtlanmıştır. Kadın girişimcilerden, kendi eşin maaş bordrosu veya eğer evli değilse mali durum kanıtı için babalarından garanti istenmektedir. Kadınlara çocuk sahibi olup olmadıkları veya gelecekte çocuk sahibi olmayı planlayıp planlamadıkları sorulmakta ve çocuk yetiştirme ile birlikte bir işi nasıl yürütmek istediklerine dair bir çözüm üretmeleri beklenmektedir. Bu kombinasyon genellikle kadınları yarı zamanlı çalışmaya zorlamaktadır. Banka çalışanlarına göre gerçek bir girişimci tam zamanlı veya tam zamanlıdan daha fazla çalışmaktadır. Banka çalışanlarının çoğu şirket kurmakla birlikte büyütme fikri çocuklarla yapılamaz. Hatta bazıları kadınlara kredi verme konusunda bile temkinli, çünkü onların gözünde evlilik ve hamilelik riskleri kadınları uygunsuz kılmaktadır. (Koper, 2017: 64).

Finansman ile ilgili sorunlar: Çok sayıda araştırma, kadınlar için hem başlangıç hem de büyüme finansmanı sağlamanın daha zor olduğunu ve kadınların bankacılarla ilişkilerinde güvenilirlik sorunları ile karşılaştığını öne sürmektedirler. Diğer çalışmalar bu sonuçları yalanlasa da, tartışma büyük ölçüde araştırmacıların açık ve kesin kanıtlar sunmadaki zorlukları nedeniyle devam etmektedir. Finansman alanında dört sorun tespit edilmektedir. Bunlar;

Başlangıç finansmanına erişim: Sektör ve lokasyondan bağımsız olarak, kadınlar iş hayatına erkeklerin kullandığı sermayenin yalnızca üçte biri ile başlamaktadırlar. Bazı çalışmalar, düşük başlangıç sermayesi ile düşük performans arasında bağlantılar olduğunu göstermektedir.

Garantiler: Bazı araştırmalar garanti talebinin cinsiyet boyutunda olabileceğini öne sürse de, araştırma kanıtları bunu desteklememektedir.

Büyüme finansmana erişim: Bir iş geçmişi sicili oluşturmak, kadınların işletmelerde ayakta kalması ve büyümesi için başarılı bir şekilde dış finansman kazanma şansını artırmaktadır. Bununla birlikte, erkeklerin devam eden işler için dış finansman kullanma olasılığı kadınlardan daha fazladır.

Borç verenlerle ilişki: Bazı yenilikçi araştırmalar, bankaların farklı kredi verme politikalarına sahip olup olmadığını veya farkında olmadan kadınlara karşı ayrımcılık yapıp yapmadığını belirlemeye çalışmaktadırlar. Bu daha fazla araştırma için verimli bir yol olsa da, bugüne kadar yapılan çalışmalar kesin sonuçlara ulaşamamaktadır.

İş başlangıcına ilişkin sorunlar:

- İş hayatına başlama isteği ve ilgisi olan kadın ve erkeklerin, bunu gerçekten başaranların karşılaştırmalı dönüşüm oranı.
- Kadın start-up'larda yaşanan bölgesel farklılıklar.
- Girişimci motivasyonları ile bireyin işgücü piyasasına ilişkin önceki deneyimi arasındaki bağlantılar.
- Kadın girişimcilerin kuluçka süresinin daha uzun olmasının nedenleri.
- Başlangıç kaynaklarına kadınların daha kolay erişilebildiği mekanizmalar ve yaklaşımlar.
- Başlangıç boyutunun ve kaynakların uzun vadeli iş performansı üzerindeki etkisi.
- Bir bireyin önceki işgücü piyasası pozisyonunun göreceli iş performansı üzerindeki etkisi.
- Kadınlar kendine mi geçiyor? Örneğin, düşük karla düşük maaşı takas etmek mi?
- Başlangıç finansmanında kısıtlamalar olarak arz ve talep tarafı faktörlerinin rolü.
- Bankaların (farkında olmadan) işe başlayan kadınlara karşı ayrımcılık yapıp yapmadığı.
- Devam eden kurumsal yönetimle ilgili sorunlar:

- Önceki iş deneyimi ile göreceli iş performansı arasındaki bağlantılar.
- Kadın ve erkek arasında yönetim tarzı, yaklaşımındaki farklılıklar ve bu farklılıkların iş performansına etkisi.
- Kadınlar ve erkeklerin sahip olduğu firmalar arasındaki iş performansındaki farklılığın temelini oluşturan faktörler ve süreçler.
- Cinsiyetin küçük işletme yönetimi üzerindeki etkisi.
- Cinsiyetin iş performansına etkisi.
- Eş-evlilik veya aile mülkiyetindeki girişimlerde kadınların kesin katkısı.
- Devam eden ve büyüyen sermayenin kullanımındaki farklılıkları açıklayan faktörler.
- Kadınlar ve erkekler tarafından oluşturulan farklı ağ türleri.
- Ağ kullanımındaki varyasyonlar.
- Hizmet verilen pazar türlerindeki değişiklikler.
- Kadınların ve erkeklerin sahip olduğu işletmelerin performans farklılıkları.
- Performansta bölgesel ve sektörel farklılıklar.

Türkiye’de kadınların girişimcilik faaliyetinde karşılaştıkları engeller şöyle sıralanabilir (İpçioğlu, 2012: 77):

1- Cinsiyet Faktöründen Dolayı Oluşan Engeller

2- Örgüt ve Çevresel Faktörlerden Dolayı Oluşan Engeller

Sermaye Noksanlığı

Çevreye Ait Olan İnanç ve Baskı Durumu

Cinsiyet Faktöründen Kaynaklanan Rol Ayrımcılığı

Cinsel ve Duygusal Taciz

Cam Tavan Engeli

Sosyal Konum ve İletişim Noksanlığı

Kanunlardan Dolayı Oluşan Engeller

Klişe Yargılar, Güven Sorunu, Tecrübesizlik ve Başarısızlık Korkusu

Rol Çatışması

Eğitim Seviyesinin Düşüklüğü

Zamanın Kısıtlı Olması

Girişimcilik Alanında Oluşabilecek Örneklerin Azlığı

3- Örgüt İklimi Ve Kültürü

Liderlik

Örgütlenememe Sorunu

Kurumsal Anlamda Yaşanan Çeşitlilik ve Adaptasyon Zorlukları

Politika Geliştirme ve Uygulama ile İlgili Karşılaşılan Engeller

GEDİ Kadın Girişimciliği Araştırması 2014 yılında “yenilikçi, pazarını büyüten, ihracat odaklı” kadın girişimcileri ele almıştır. İncelemelere Türkiye ve 30 ülke dahil olmuştur. Araştırma değişkenleri, girişimcilik platformu, ekolojik sistem ve kadın girişimcilerde girişimcilik özelliklerinden meydana gelmektedir. Araştırmanın neticelerine bakıldığında, 30 ülkenin 14’ünde kadınların %50 oranından çoğunun banka hesabına rastlanmamaktadır. Ayrıca bu dalda cinsiyet ayrımcılığının en belirgin ortaya çıktığı ülke Türkiye’dir (kadın ve erkek arası %50 ayırım). Ortam şartları elverişli olduğu zamanlarda bile sosyal normların kadın girişimciliğini ve kadınların daha iyi seviyede roller ve farklı sorumluluklar yüklenmelerini sınırlandığını ortaya çıkaran incelemelerde, kadın girişimciliği için eğitimin önemiyle birlikte yaşanan deneyimin de önemli olduğu göz önüne alınmaktadır. Buna bakılarak tepe noktasında bulunan kadın girişimcilerin sayısına bakılmıştır. Ülkemizde ki ölçüt %10 çıkmış, ayrıca 30 ülke kapsamında en alt basamakta bulunduğu görülmektedir. Kadın girişimcilere ait olan işletmelerde, sistemli bir araştırma geliştirme etkinlikleri kapsamında araştırıldığında ise,

ülkemiz geri planda kalacak bir puana sahip olmaktadır. Türkiye kadın girişimciliği gözünden iyi bir gelişim sağlayıcı olarak, 30 ülke kıyaslamasında 18. basamakta bulunmaktadır. Bu sayı, farklı ülkelerle kıyaslandığında kişi başına milli gelir yüksekliği dikkate alınarak, düşük olmaktadır (GİSEP, 2014: 23-34).

Dünyada, hatta Ülkemizde de kadın amaçlı yapılan incelemeler kadınların gerekli ve arzulanan seviyede çalışma hayatında bulunmasına yeteri kadar katkıda bulunamamıştır. Bu anlamda, kadınların işgücüne dâhil edilmelerini sağlama ve sayılarını arttırma, hazır çalışmakta olan kadınların da problemlerine ışık tutacak şekilde politikalar belirlenmiştir. Bu başlıkların değerlendirilmesi kadınlar açısından faydalı olacaktır (Karaca, 2007: 29-30):

- Kadına yatırım gerçekleştirmek,
- Adaletsizliğin sebeplerini belirlemek,
- Kadınların toplumsal pozisyonlarıyla ilgili genel bir siyaset belirlemek,
- Kadının yardımının önemini farkındalığını arttırmak,
- Kadın işgücü ve istihdamı hususunda yasalar gözetilerek incelemeler meydana getirmek,
- Kadınların iş yaşamına dâhil olmalarını teşvik edici özel çalışmalar hazırlamak,
- Toplumun onayını sağlamak,
- Kadın çalıştırma düzenini toplumsal amaç haline getirmek,
- Kanuni sistemi aşan bir bakış açısı ortaya koymak,
- Geleneksel çalışmalar ve mesleklerden uzak kalmak,
- Eğitim ve tüm çeşitli okul ortamını edinmek ve sayılarını çoğaltmak,
- İyi derecede kadın işgücü oluşturulması için uğraşmak,
- Meslekler konusunda bilgi vermek,
- Mesleki yeterlilik ve belgelendirme yapılarına kolaylık sunmak,
- Cinsiyet farklılığına sınırlama getirmek,
- Girişimciliği teşvik etmek,
- Kısmî pozisyon içeren çalışmayı genişletmek,
- Sosyal güvenlik alanını yaygınlaştırmak,
- Örgütlenmeye dahil olmayı özendirmek,
- Çocuk ile ilgilenmek konusunda toplum olarak bir yol bulmak,
- Özürlü ve risk koşullarında çalışan kadınların çalışma yaşamını basitleştirmek,
- İşsizliğin bedellerinden muhafaza olmaktadır.

1.5.Kadın Girişimciliğinde Başarıyı Destekleyen Faktörler

Kadınların ideallerinin peşinden gidebilmeleri ve hedeflenen başarıyı sağlayabilmeleri için destek almaları çok önemli adımların başında gelmektedir. Ülkemizde bu destekleri sağlayabilmek ve kadının ekonomik sistemde yerini alması için birçok teşvik programları bulunmaktadır. Mesela bunlar; kanunsal aranjmanlar, destek programları, bağış veya kredi fırsatları, girişimcilik faaliyetlerini teşvik edici tasarı ve aktiviteler, değişik faktörler vasıtası ile sağlanmaktadır. Başta bakanlıklar olmak üzere, bunlara bağlı farklı kurumlar, sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, bankalar, toplumun ve medyanın büyük rolleri ve farklı destekleri içermektedir. Kadın girişimcilikte başarıyı destekleyen faktörler, başlığı altında iki alt başlık olan kurumsal faktörler ve sosyal faktörler irdelenecektir (Arıkan, 2015: 141).

1.5.1.Kurumsal Destek Faktörleri

Kadın girişimciliğinde başarıyı destekleyen kurumsal faktörlere örnek olarak kadın girişimciliği alanında devletin izlediği politikalar, sivil toplum kuruluşlarının hazırladığı faaliyetler, son dönemde üretilen projeler ve uluslararası kuruluşların bu konudaki görevleri sayılabilir. dönemden söz edilebilir. Çeşitli kurum ve kuruluşlar, kadın girişimciliğini artırmak ve geliştirmek için aracısız faaliyetlerde bulunmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Aile Bakanlığı'na bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) ve Sosyal Politikalar, üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) vb. kadın girişimciliği konusundaki sorumluluklarını yerine getirerek girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmektedirler (Arıkan, 2015: 141).

Son dönemde ülkemizin ekonomik kalkınmasında girişimcilerin önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Özellikle girişimcilik bilincinin artırılması, girişimcilik kültürünün kazandırılması ve çalışma koşullarının artırılmasına yönelik faaliyetler düzenlenmektedir. Bu kazanımları KOSGEB uygulamalı girişimcilik eğitimleri ile sağlamaktadırlar. KOSGEB'in bu eğitimlerle sağladığı şey, sadece girişimcilik bilincini artırmak değil, aynı

zamanda iş fikri olan girişimcilere hibe ve kredi imkanları ile gerekli desteği sağlamaktır. KOSGEB, 2010'dan 2013'e kadar yaklaşık 120.000 kişiye uygulamalı girişimcilik eğitimi verdi. Bu eğitim, iş fikri olan ve girişimci olmak isteyen herkese veriliyor. Bireylerin eğitim düzeyleri dikkate alınmamıştır. Bu girişimcilik eğitimi sonucunda KOSGEB'in ödediği hibe ve krediler 85 milyon TL'yi aşıyor. Bu değer girişimcilik bilincinin sağlanması açısından önemli olmakla birlikte eğitim alan birey sayısı incelendiğinde düşük olarak yorumlanmaktadır (Uluköy, Demireli ve Kahya, 2013: 81).

Uluköy ve arkadaşları aracılığıyla (2013) verilen uygulamalı girişimcilik eğitimlerinin verimli midir? Verilen eğitimler girişimcilik şuurunun gerçekleştirilmesine yardımcı olmuş mudur? Sorularına KOSGEB çerçevesinde bir araştırma uygulanmıştır. Bu çalışmanın sonucuna göre KOSGEB uygulamalı girişimcilik eğitimi alan kişilerin girişimcilik şuurunun gelişmesine yardımcı olduğu ancak yapılan girişimcilik eğitiminin az bir başarı sağladığı sonucu bulunmuştur (Uluköy, Demireli ve Kahya, 2013: 81).

1.5.2.Sosyal Destek Faktörleri

Türk aile yapısı içerisinde kadın, “iyi bir ev hanımı” rolünü üstlenmektedir, erkek evin geçimini sağlayan kişi konumundadır. Bu yönde alışlagelen bir yapı olduğundan girişimci olmak isteyen kadınlar ailelerine karşı büyük bir mesuliyet altındadırlar. Aile ve iş basamaklarını dengeleyerek başarıyı kazanan girişimcilerin arkalarında aile, çevre, eğitim düzeyleri, kazandıkları iş deneyimleri gibi öğelerin varlığı büyük ölçüde önemlidir. Sosyal destek faktörleri bazında incelenen; aile, çevre, eğitim ve deneyim kadın girişimcilikte elde edilecek başarıyı kimi zaman desteklerken kimi zamanda işin başarısına taş koyabilmektedir (Arıkan, 2015: 141).

Kadınların girişimciliğe adım atmalarının en önemli sebebi ev gelirine katkıda bulunmak ve bunun yanı sıra sorumluluk alma duygusu ile doğan başarıma isteği, diğerlerine fayda sağlama ve sosyalleşme arzudur. Geneli evli, çocuklu ve genç bireylerden olan kadın girişimciler özellikle eşlerinden ve ailelerinden işin doğuş kısmında her türlü desteği maddi ve manevi yönde görmek istemektedirler (Palaz ve Turgut, 2009: 113).

Aileden alınan girişimcilik eğilimi, desteği ve motivasyonu ile birlikte, toplumsal çevrenin de aileyi destekleyici teşviğiyle, girişimci gerekli özveriye almış, böylece sosyal destek mekanizması tamamlanmış olur (İlter, 2008: 49).

1.6.Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar

Yüzyıllar içinde kadın ve erkeklerin toplumda ki sorumluluklarının farklı olması sebebiyle girişimcilik terimi kapsamında cinsiyet farkı gözetilme gereksinimi hissedilmiştir (Bayramoğlu vd. 2020: 36).

Kadın ve erkek girişimcilerin birçok ortak özellikleri de bulunmakla birlikte çoğu yönlerden ayrıldıkları noktalar araştırma sonuçlarına göre saptanmaktadır. Bu özellikler; sektör ve iş seçimi, işletme yapısı ve büyüklüğü, yönetim tarzı, finansman stratejileri, risk yönetimi ve beklentiler gibi farklılıklardır. Kadın ve erkek girişimciler kıyaslamasında, değişik noktaların bulunması ve farklı özellikleri barındırması sonucu olarak kadın girişimciliğin ayrı bir alan olarak incelenmesini öne süren bir durum ortaya çıkmaktadır (Keskin, 2017: 72).

IBM çalışmaları şu sonuçları ortaya çıkarmaktadır (Hofstede, 2011: 12-13):

(a) Kadınların değerleri toplumlar arasında erkeklerin değerlerinden daha az farklılık göstermektedir.

(b) Bir ülkeden diğerine erkeklerin değerleri, çok iddialı ve rekabetçi bir boyut içerir ve diğer tarafta kadınların değerlerinden azami ölçüde farklılık göstermektedir. Mütevazı ve şefkatli bir yapıda olmaları bir yandan kadın değerlerine benzemektedir. İddialı kutup 'erkeksi' ve mütevazı, şefkatli kutup 'kadınsı' olarak adlandırılmaktadır. Kadınsı ülkelerdeki kadınlar, erkeklerle aynı mütevazı, şefkatli değerlere sahiptir; erkeksi ülkelerde ki kadınlar biraz iddialı ve rekabetçidirler, ancak yine de erkekler kadar değillerdir. Bu ülkeler de erkeklerin değerleri ile kadınların değerleri arasında bir boşluk sergilemektedir. Eril kültürlerde genellikle bu boyutun etrafında bir tabu vardır.

Banka çalışanlarının ve girişimcilerin yargıları, yeni girişimcilerde arzu edilen özellikler Tablo 2'de verilmektedir. Çalışanlardan ve girişimcilerden de bu özellikleri erkeklik, kadınlık veya tarafsız statülerine göre sınıflandırmaları istenmiştir. Girişimciler ve banka çalışanları arasında bu iki yargıda da yüksek derecede bir anlaşmaya varmışlardır. Bir iş kurmak için en çok arzu edilen özellikler sebat, hırs, kararlılık ve öz farkındalık olarak kabul edilmiştir. Bunlardan üçünün erkeksi olduğuna ve diğerinin tarafsız olarak sebat olduğuna karar verilmiştir. Bununla birlikte, görüşülen hem kadın hem erkek girişimciler kendilerini bu özelliklere sahip olarak görmektedirler (Koper, 2017: 64-65).

Tablo 2. Yeni Girişimcilerin Arz ve Cinsiyet Tipine Göre Özellikleri

	Erkeksi	Kadınsı	Tarafsız
Arzu Edilir	Güçlü Akılcı Öz Bilinçli Hırslı Kararlı	Dikkatli İş Birlikçi Düşünceli Anlayışlı	Aktif Cesur Doğaçlama Ciddi Çok yönlü Meraklı Esnek Azim Hevesli Yaratıcı Dinamik Bağımsız Kusursuz Yaratıcı Mantıksal düşünme Amaçlı
İstenmeyen	Baskın Pervasız	Duygusal Nazik Kararsız	Akılsız
Tarafsız	Neşeli Biçimsel	Spontane Hassas Sezgisel	Çekici

Kaynak: Koper, 2017:65.

Her yerde başarılı erkek ve kadın girişimciler bulunmaktadır. Araştırmalar, hem erkeklerde hem de kadınlarda bulunan bazı özellikler olduğunu bulmuştur. İki arasında var olan bazı belirgin farklılıklar vardır. Bu farklılıklar; temel temalar, karar verme tarzları, risk toleransı, işletme için hedefler, işletmenin finansmanı, yönetim tarzları, ağ kurma becerileri, motivasyonlarıdır. Girişimcilik söz konusu olduğunda, çağdaş araştırmalar, kadın ve erkek arasında, bazı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Erkek ve kadın girişimciler demografik ve psikolojik olarak benzer olabilmektedir. Evli olma ve ilk doğan çocuk olma girişimsel eğilimlerini etkilemektedir. Harvard ve Columbia üniversiteleri tarafından yapılan bir araştırmaya göre ilk doğan çocukların başarılı olma olasılığı daha yüksektir. Kadın girişimciler, mühendislik veya daha teknik disiplinler gibi alanlarda daha çok liberal sanatlarda derece alma eğilimindedir. Bir kadının girişimci olması erkeklerden çok daha zor bir karardır. Finansal olmayan konular söz konusu olduğunda, kadımlar erkeklere göre daha duyarlıdır. Hem erkeklerin hem de kadınların iş kurmadan önce deneyimleri vardır. Ayrıca girişimci olma kararlarını vermelerine yardımcı olacak rol modelleri ve akıl hocaları olabilmektedir (Shmailan, 2016: 3).

Kadın girişimcilerin bir girişim faaliyetini başlatırken ki esas amacı; bireysel anlamda tatmin sağlamasıdır, erkek girişimcinin esas amacı ise kar sağlama arzudur. Bu sebeple de kadın girişimciler erkeklere oranla daha fazla sosyal destek ve ekonomik desteklere gereksinim hissetmektedirler. Erkek girişimcilerin amaçları arasında ekonomik kar bulunmasının nedeni ise yarınlarnı garanti altına almak istemelerinden ileri gelmektedir. Kadın girişimciler ise girişim faaliyeti edinirken daha fazla başarıma duygusu, özgür olma isteği, bireysel doyum, daha çok başarıma güdüsü, özgür olma, kişisel tatmin ve hayal kırıklıkları sonucunda oluşan hisleri ön plana çıkarmaktadır (Bayramoğlu vd., 2020: 36-37).

Erkek ve kadın girişimciler farklı kararlar vermektedir. Erkekler kararları daha hızlı alma eğilimindedir oysa kadınların daha fazla zamana ihtiyacı vardır. Erkek girişimciler, maliyetlerin kontrol altında alınmasını ve daha fazla kâr odaklı olmasını sağlamayı istemektedirler. Kadınlar sosyal bir katkı sağlamaya çalışırlar ve kalitelerini güvence altına almak istemektedirler. Aynı zamanda kadın ve erkekler farklı türden girişimler kurma eğiliminde olduklarını da göstermektedirler. Finansal risk söz konusu olduğunda, erkekler riski üstlenme konusunda kadınlardan daha isteklidir. Erkekler ve kadınlar, işlerini yönetme şekillerinde de farklılık göstermektedir. Erkekler kadınlardan daha fazla görev odaklı olma eğilimindedir. Çalışanlarla iyi ilişkiler kadınlar için daha önemlidir (Shmailan, 2016: 3).

Kadın girişimcilik ile erkek girişimcilik unsurları karşılaştırıldığında yalnızca girişim hedefleri değil yarına yönelik beklentileri sebebiyle de değişiklikler göstermektedir. Bu alandaki incelemelerin sonuçları göstermektedir ki, kadın girişimcilerin girişim nedenlerinden biri gelecekte sosyal güvenceleri olmalarını

düşüncelerinin tespitidir. Hakikaten kadınlar sosyal güvence yapısını bir üstünlük olarak belirlemektedir. Çalışan kadınlar, hali hazırda çalışmayan kadınlara verilen sosyal güvenlik desteklerinin fazlaşmasının girişimciliğin önünü kapatacağı konusunda görüş belirtmektedirler (Bayramoğlu vd. 2020: 37).

Kadın ve erkek arasında farklılıklarda iş hedeflerine ve yönetim tarzlarına bakıldığında, erkek ve kadın girişimciler genellikle daha fazla özerkliğe ve kontrole sahip olmak için bir iş kurmaktadır. Ayrıca, bir işletmenin onlara sağlayabileceği gelir ve kişisel memnuniyeti de istemektedirler. Erkekler, işletme sahibi olmanın ekonomik nedenlerine odaklanma eğilimindeyken, kadınlar da bir tür sosyal katkı sağlamaya çalışmaktadırlar. Kadınlar aynı zamanda kendilerinin veya eşlerinin hayallerini gerçekleştirmek için de girişimci olabilmektedirler. Girişimcilerin risk alma türleri incelendiğinde ise, tüm girişimciler risk almaktadırlar. Erkeklerin riske karşı farklı tutumları vardır, kadınlar riske biraz daha karşı durmaktadırlar. Araştırmalar, erkeklerin finansal risk almaya kadınlardan çok daha istekli olduğunu göstermektedir. Kadınların riske karşı farklı bir tutumu vardır ve riske daha az toleranslıdır (Shmailan, 2016: 3).

Tablo 3. Kadın Girişimcilerle Erkek Girişimciler Arası Farklılıklar

Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Erkek ve kadın girişimcilerin genel özellikleri	
Karar vermeyi kolaylaştırır.	Karar vermeyi zorlaştırır.
Ekonomi ve maliyet odaklı iş	Toplumsal Katkı Sağlamaya ve Kaliteye Odaklı İşletme
Finansal Risk Almaya İstekli	Finansal Risk Söz konusu olduğunda Daha İsteksiz
Görev Odaklı Yöneticiler	Çalışanlarla İyi İlişkilere Odaklanma
Ticari üretim ve inşaat	küçük işletme ve hizmet odaklılık
RiskToleransı	
İşletme Sahipliğindeki Tehlikeler Hakkında Daha Az Endişeli	İşletme Sahipliğindeki Tehlikeler Hakkında Daha Fazla Endişeli
Yeterli Bilgiye Sahip Olduğunuzu Hissedin	Daha Ayrıntılı Bilgi İste
İşe Başlamak İçin Daha Az Sosyal Destek Gerekir	İşe Başlamak için Sosyal Destek İste
İş Hayatında Başarısız Olmaktan kaçınmamak	İş Hayatında Başarısız Olmaktan kaçınmak
Genel Olarak Risk Eğilimi almaya yatkın	Genel Olarak Risk almaya Olumsuz
Finansman	
Daha fazla sermaye	Daha az sermaye
Daha fazla borç	Düşük borç
	Finansman için geçmiş performans eksikliği
Banka erkeklere güven duyuyor	Banka kadınlara güvenmiyor
Sermayeye erişim kolay	Sermayeye erişim kolay değil
Motivasyon	
Dış odaklı	Özerk
Güçlü girişim	Daha pozitif
	Sağduyu
	Eleştirel düşünme
	Çok agresif
	Kendi kendinin patronu
Daha fazla para kazanmak	Bir başarı duygusu hissetmek
Önceki deneyim	
Yönetim	
Mantıksal düşünürler	Sezgisel düşünürler
Odaklı liderler	İletişimsel ve ifade edici davranışlar
	İletişim becerileri mükemmel
	Çalışanlarının ihtiyaçlarını anlama
İşletmelerini büyütün	İşletmelerini büyütün
Genişleme söz konusu olduğunda daha agresif	Genişleme konusunda temkinli ve muhafazakar
Ağlar	
Büyük ağ	Küçük ağ
Organizasyonlar	Aile ve arkadaş
Ağa daha fazla erişim	Ağa daha az erişim

Kaynak: Shmailan, 2016:3-6.

Finansman konusunda da kadın ve erkek arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kadınlar genellikle işlerine erkeklerden daha az sermaye ile başlarlar ve işleri daha küçük tutma eğilimindedirler. Bu durum, kadınları işlerini kurarken önemli bir dezavantaja sokabilmektedir. Başlangıç sermayesi eksikliği, kadınlara ait işletmelerin hayatta kalma oranlarını ve büyüme yeteneklerini etkileyebilmektedir. Finansal planlama, muhasebe ve pazarlama konusundaki becerileri onları bankalara karşı daha az güvenilir hale getirebilmektedir. Banka çalışanları kadınları, erkeklerden daha az girişimci olarak görme eğilimindedirler. Erkekler ve kadınlar işlerini farklı sektörlerde kurmaktadır. Ayrıca farklı türde ürünler geliştirebilmektedirler. Kadınların özerk olmak gibi farklı hedefleri olabilirken, bir erkeğin tamamen kâr hedefleri olabilmektedir. İşlerini yapılandırma şekillerinde de farklılıklar olabilmektedir (Shmailan, 2016: 5).

Girişimci olarak kadın ve erkek arasındaki en belirgin farklılıklar yönetim tarzlarıdır. Kadınlar, erkeklerden daha “kadınsı” stratejiler kullanarak idare ettiklerini iddia etmektedirler. Örneğin, kadınların çalışanlarıyla olan ilişkilerine mevcut görevden daha fazla değer verme eğiliminde olmaları olabilir. Erkekler ve kadınlar da farklı düşünmektedirler. Erkek girişimciler daha mantıklı düşünmektedirler. Kadın girişimciler daha sezgisel düşünmektedirler. Kadınlar, iletişimsel ve ifade edici davranışlara odaklanan daha fazla sosyal liderlik stilleri sergilemektedirler. Erkekler görev odaklı liderler olma eğilimindedirler. Kadınların iletişim becerileri mükemmeldir. Daha iyi dinleyici olma eğilimindedirler ve çalışanlarının ihtiyaçlarını anlayabilmektedirler (Shmailan, 2016: 5).

Ağ kurma, herhangi bir işletmenin başarısı için çok önemlidir. Kadınlar için ağlar daha resmi olarak organize olma ve rol modelleri sağlamaya, problem çözme ve bilgi paylaşımına yardımcı olma eğilimindedir. İyi ağlar geliştirememek, bir kadının başarılı bir girişimci olma ve yeni iş fırsatları bulma şansını engelleyebilmektedir. Ağ kurmanın kadın girişimci için erkek meslektaşlarından daha önemli olabileceğini gösterebilir. İyi geliştirilmemiş ağlar düşük performansa neden olabilmektedir. Tablo 3, erkek ve kadın girişimcilerin farklı özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Kadın girişimcilerin kendilerini bunu başarmaya iten hedefleri bulunmaktadır ve bu hedefler erkeklerinkinden farklı olmaktadır (Shmailan, 2016: 5).

1.7. Türkiye’de Kadın Girişimciliğin Geliştirilmesine Yönelik Çalışmalar

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, kadın evde aktif rol oynaması gereken ve yalnız tüketmekle yükümlü biri gibi görünmektedir. Ancak Osmanlı’da ekonominin ana kahramanı olan tarım sistemi ele alındığında bu fikrin aslında ne kadar hatalı olduğu anlaşılabilir. Kadınlar o dönemde ev işlerini yaparken bir yandan da kendilerince ufak girişimcilik çabalarının basamaklarını çıkmışlardır. Kadınların resmi dairelerde yer almamaları, onların üretim faktörünün tamamen dışında oldukları yanılgısına düşürmüştür. O dönemde yeterli bilgi kaydı yapılamaması da kadınların çalışmadıkları yönünde algı oluşturmuştur. Fakat farklı dönemlere ait kadı evrakları, ferman ve konsolosluk raporlarına bakıldığında ticarethane sahibi kadınlar olduğu gibi madenci kadınlarında var olduğu ve o dönemde kadınlara ait ticaret yerleri bulunduğu gözlemlenmiştir. Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) örgütü kurularak el sanatları alanında ve eşlerine yardım amacıyla çalışmalar yapmışlardır (Gürol, 2006: 237).

Birinci Dünya Savaşı zamanında kadınlar erkeklerden boşta kalan ticari faaliyetleri yürütmüşlerdir. Kadınların ticaretlerini kolaylaştırmak adına İstanbul’da kadın tüccarlar pazarı faaliyete geçmiştir. Enver Paşanın öncülüğü ile 1916 yılında “Osmanlı Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi” isminde bir dernek kurulmuştur. Bu dernek; kadınları işe başlatma, farklı iş alanlarına kadınları dahil etme ve fabrikalar açmanın yanında sırf kadın olmaktan dolayı ayrımcılığa uğrayanlarında yanında olmuştur (Gürol, 2006: 238).

Türkiye’de 90’lı yıllarda, atılan bu adımkadının toplumdaki statüsünü iyileştirmek adına yapılan önemli bir çalışmadır. Kadın girişimciliği, ekonomiye destek ve çözüm sağlarken aynı zamanda işsizlik oranını kontrol altına alabilmek için bir çıkış noktası olarak nitelendirilmiştir. 1990 yılında bu çalışma kapsamında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na tabi olarak Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) kurulmuştur. KSGM günümüzde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı olarak çalışmaları süregelen ve kadın girişimciye finansmana ulaşımı hakkında sağladığı ortaklıklarla yön veren bir kuruluştur. Kadın girişimciliğin gelişimi ve büyümesinde oldukça etkili olan bu kuruluş, sosyal hayatın her bölümünde kadının güçlendirilmesi, kadın istihdamının çoğaltılması amaçlarıyla birçok faaliyete yön vermiştir (Batum vd., 2014: 39).

1990 yılında kadın istihdamının artırılması adına önemli bir çalışma daha yapılmıştır. Bu çalışma, Türk Medeni Kanunu’nda yer alan evli kadınların çalışması ve işletme kurabilmesi için verilmesi gereken “eşinin izni” kuralının kalkmasıdır. 1992 ve 1993 yıllarını kapsayan gelişmeler ise şunlardır (Çakıcı, 2003):

İlk defa “Türkiye’de Kadın Girişimcilik” semineri ve “Kadın Girişimciliği Özendirme ve Destekleme Paneli” temalı başlıklar tartışmaya sunuldu.

“Bağımsız İşyeri Sahibi Kadınların Aile ve İş İlişkileri” başlıklı Türkiye genelini ifade eden ilk araştırma, N. Çelebi eliyle gerçekleştirildi.

Halk Bankası, “Kadın Girişimci” kredisi vermek için harekete geçti.

1995 yılında KSGM’nin faaliyete geçirdiği Küçük Girişimcilik Projesi temasında yedi ilde bir anket çalışması gerçekleştirilmiş, çalışmanın sonucunda kadın girişimcilere yönelik finansal hizmetlere olan ulaşımı indirgemek adına çeşitli politika tavsiyeleri ortaya çıkmıştır. Aynı yılda başka bir çalışma ise “Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi Projesi”dir. Proje 2002 – 2004 yılları kapsamında faaliyete geçirilmiş ve bunun AB fonları ile ayarlanmasını Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) üstlenmiştir. 2007 – 2009 yılları arasında bu projenin ikincisi gerçekleştirilmiştir. İkinci projede 255 kadın işyeri açmıştır. Kadın girişimciliği konusunda hedeflenen başarı sağlanmış ve önemli etkiler gözlemlenmiştir. İki projenin toplamında (birinci proje sonucunda 1630 ve ikinci proje sonucunda 6291 kişi) 7922 kadına eğitim verilmiştir (Batum vd, 2014: 39).

2002-2003 yılları arasında da KAGİDER Kadın Girişimci Derneği açıldı. Amacı, kadın girişimcilerin iş dünyasındaki yerlerini sağlamlaştırmak ve ülke ekonomisine katkılarını artırmak olmuştur (Çakıcı, 2003).

Bangladeş Mikro Finans Kuruluşu ve Diyarbakır Valiliği aracılığıyla durumu olmayan kadınları girişimci yapmak amacıyla ‘Mikro Kredi’ projesi gerçekleştirildi.

Avrupa Birliği ve TESK aracılığıyla ‘Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi’ projesi başlatıldı.

Güneydoğu Anadolu Projesi

Girişimci Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAP-GİDEM) ve Kadın Merkezi (KAMER) işbirliği ile “Kadın Girişimciliği” projesi faaliyete geçirildi (Çakıcı, 2003).

Türkiye’de kadınların girişimcilik faaliyetini sağlamalarında ki esas sebep, ülkemizde bulunan ekonomik şartların olumsuzluğu olmaktadır. Bu durum, Türkiye’de kadın girişimcilerin miktarını olumlu yönde fazlaştırmakla birlikte, bununla orantılı olarak kişi başına düşen gelir miktarı artmaktadır bu da ülkenin refahını iyi yönde sağlamlaştırmaktadır. Toplumların gelirlerine fayda sağlamak için, küçük iş yeri kurma isteğine sahip kadınların, ücret karşılığı çalışmak amacıyla müracaat ettikleri işler için elverişli eğitim ve becerileri bulunmamasından ötürü, kendi işletmelerini kurmaya başlamaktadırlar (Yavuz Özgül, 2019: 25).

2012 senesinde yapılan Türkiye Girişimcilik Konseyi’nde, girişimciliğin ülke yararı adına olması gereken bir durum olduğu belirlenmiştir. Girişimcilik bir lüks unsur değil, üzerine düşülmesi gereken bir duruma dönüşmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Henüz yeterince gelişmemiş ülkelerde, küçük firmalar bir çıkış unsuru olarak belirlenmektedir. Kadınların, ekonomik güç sağlamada ve işgücü pazarında daha fazla bulunması, fakirliğin ve işsizlik probleminin en aza indirgenmesinde yardımcı olacak bir faaliyet olmaktadır. Buna dayanarak hassas bir dengeye sahip olan ekonomimizin, iyi bir pazarlama ve üretim kabiliyetiyle ülke dışında şirketler oluşturmada, amaçladığı ekonomik büyüme tahminlerini yakalamada, işsizlik problemlerini kaldırarak istihdam yaratmada, ele geçen fırsatları yakalayan yenilikçi ve risk alabilme kabiliyeti bulunduran, kadın girişimcilere ne kadar gereksinim duyulduğu yadsınamaz bir gerçektir. Böylelikle ülke popülasyonunun yarısını belirleyen kadınların, girişimciliğini teşvik edici politika ve faaliyetlerinin azami ölçüde önem taşıdığı ortaya çıkmaktadır (Yavuz Özgül, 2019: 25).

Ülkemizde Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü’nce finanse edilen ve The Strategic Research Foundation aracılığıyla yapılan “Türkiye’de Kadınlara Ait İşletmelerin Desteklenmesi: Gereksinimler, Sorunlar, Fırsatlar ve Stratejiler” temalı bir araştırmanın sonuçları incelendiğinde, ülkemizde ki kadınları kendi işlerini yapmaya yönelten sebepler aşağıda belirtilmektedir (Gürol, 2006: 222):

Bağımsız olma arzusu %24.3

Kişisel ilgi ve kabiliyetler %15.5

Aile Girişimini Devamlı Kılmak %10.6

İşsizlik %08.9

Boş Kalmamak %07.2

Çalışma Süreleri %05.9

Diğer %09.5

Aynı incelemelerde bulunan “İşyeri Sahibi Kadınların İşyeri Açmadan Önceki Aktiviteleri” ile ilgili çalışma sonuçları aşağıda belirtilmektedir (Gürol, 2006: 222):

Hiç Çalışmamış %19.5
Aile İşi %07.2
Ev kadını/Ev işi %31.3
Kendi İşi %09.7
Özel Sektör Çalışanı %20.3
Kamu Sektör Çalışanı %11.4
Diğer %00.6

Çalışmanın sonuçları çerçevesinde, Türkiye’de kadınları girişimciliğe özendiren unsurların ilk basamağında bulunan bağımsız olma arzusu, uluslararası çalışmalarda da bulunan sonuçlarla aynı olduğu görülmektedir. Bağımsız olma arzusu, kadının içinde kodlu olan bir özellik olmasından dolayı, kolaylıkla ortaya çıkan bir durum olmaktadır (Gürol, 2006: 222).

2.TÜRKİYE’DE DEVLETİN KADIN GİRİŞİMCİLERE YÖNELİK DESTEKLEYİCİ POLİTİKALARI

Girişimcilerin finansman temin yolları konusunda, devletin sağladığı destek ve kolaylıklar hakkında öncelikle bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, 1990 yılında kurulan Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Kurumu (KOSGEB) ve yerel teknoloji geliştirme alanları girişimciliğin temelini oluşturmaktadır. Teknopark ve benzeri uygulamalar girişimcilerin büyümesi ve ilerlemesi için sinerji oluşturmaktadır (Örnek ve Danyal, 2015: 1147).

Kadınların yeteneklerini fark edebilmeleri ve gerekli cesareti sağlayabilmeleri için desteklenmeleri, teşvik edilmeleri ve yönlendirilmeleri gerekmektedir. Gerekli desteği sağlarken de karşılaşılan kadınların niteliklerinin ve problemlerinin farklı olduğu göz önüne alınmalıdır. Günümüz şartlarında devletin hedeflediği ekonomik kalkınma modeli eğer; gelişmiş yaşam koşulları, yoksulluğun son bulması, adaletli bir şekilde iş bulma seyri ve iş yaşamında eşitsizliğin hafiflemesi maddelerini içeriyorsa bu işe kadınlardan başlanması en doğru hareket olacaktır (İlter, 2008: 121).

Birçok kamu ve sivil toplum kuruluşu, Türkiye’de kadın girişimciliğini artırmaya yönelik projeler oluşturmak için faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetler kapsamında iş kurma, işi büyütmeye, finansal kaynak sağlama, girişimcilik eğitimleri, kadınlara istihdam yaratma, teknik destek sağlama, özel projelerin desteklenmesi ve danışmanlık gibi birçok farklı sektörde kendini göstermektedir (İpçioğlu, 2012: 79). Bu çalışmada bu amaçlarla varlığını sürdüren kurum ve kuruluşlar sırasıyla tanıtılmaktadır.

Kadın girişimcilere finansal destek sağlayan kamu kuruluşları; Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Ticaret Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM)’dir. Aşağıda kurumların içerikleri açıklanmaktadır.

2.1.Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB): Girişimciler için kamu destekleri temasında oldukça önemli faaliyetleri olan bir kurumdur. KOSGEB içeriğinde bulunan girişimcilik destekleme programları, uygulamalı girişimcilik eğitimleri, yeni girişimci destekleri ve İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) destekleri olarak çeşitli faaliyetlerle girişimcilerin iş yaşamına geçişini kolaylaştırmıştır. Türkiye’nin faydalandığı en yaygın uygulamalı girişimcilik eğitim programı olma niteliğindedir. Eğitimin amacı; girişimcilik kültürünü yaymak ve gerekli iş planı temelini kurmaktır. 2010 yılıyla birlikte eğitim programı kapsamında; girişimcilerin özellikleri, iş düşüncesi geliştirme, iş planı terimi ve iş planı öğeleri başlıklarında bilgi sahibi olmaları gereken dersler verilmektedir. Bu hedeflerle yol alan ve kurumlarla birlikte iş gören bu program üniversitelerde de yapılabilmektedir. Ücretsiz verilen destek içeriğinde, kadınlar ve engelliler gibi dezavantajlı gruplar için ayrıca programlar yürütülebilmektedir (Batum vd, 2014: 27).

Tablo 4. Yeni Girişimci Desteği Destek Unsurları

DESTEK UNSURU		ÜST LİMİTİ (TL)	DESTEK ORANI (%) (1. Ve 2. Bölge)	DESTEK ORANI (%) (3.,4.,5. Ve 6. Bölge)
İşletme Kuruluş Desteği	Geri Ödemesiz	2.000		
Kuruluş Dönemi Makine, Teçhizat, Ofis Donanım ve Yazılım Desteği		18.000	60	70
İşletme Giderleri Desteği		30.000	Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını ve ya Engelli Girişimciye %80 uygulanır.	Kadın Girişimci, Gazi, Birinci derecede şehit yakını ve ya Engelli Girişimciye %90 uygulanır.
Geri Ödemesiz Destekler Toplamı		50.000		
Sabit Yatırım Desteği	Geri Ödemeli	100.000		

Kaynak: KOSGEB (www.kosgeb.gov.tr., 2018).

KOSGEB, kuruluşun girişimcilik destek işlerini karşılamaya Dünya Bankası’nın Küçük Ölçekli İşlerin Geliştirilmesi faaliyeti içeriğinde oluşturulduğu belirtilmiştir. Bu faaliyet kapsamında girişimci aday 8-9 ay gibi bir sürede toplam 80 saat olarak iş eğitmeni ile karşılıklı çalışmışlardır. Bu eğitmenler, alanlarında profesyonellerdir ve oluşturulan iş anlaşması, belli bir kabiliyet ölçütünü kapsamıştır. Bu uygulamanın başarılı olduğu sonucu üstünlük kazanmıştır. Fakat uygulamada karşılaşılan yoğun ilgi sebebiyle yeterli gelmeyeceği anlaşılmıştır. KOSGEB bir sonraki çalışmasında, destek hizmetlerinin önemli nicelikte karşılanması gereksiniminden olan hareketle, şunda da olan girişimcilik eğitim temasını geliştirmiştir. 2010 senesinden itibaren eğitimler, KOSGEB’in yerine kurum ile sözleşmeli farklı hizmet vericiler aracılığıyla yapılmaktadır. İncelemeler sonucu fark edilen sorunlar ve fırsat sahaları bunlardır (Çoban, 2018: 16-17):

Sorunlar:

Hizmet sunan kurum, şirket ve uzmanlar sebebi ile eğitimlerin değişen vizyonu,
Destek aşamasında eğitimlik ve mentorluk hizmetlerinin bulunmaması,
Kuruluş anlamında raporlama ve gözlemlene sistemlerinin olmaması,
Kadın girişimciler konulu gerekli çalışmaların bulunmaması,
Kadın girişimcilere göre özel ve gelişmiş araçların sağlanmasında hizmet vericilerin yeterli olmaması,
Kadın girişimciler ve yatırımcılar ile gerekli ağın olmamasıdır.

Fırsat Sahaları:

Eğitim, mentorluk, eğitimlik ve şebeke yardımı temin edici, KAGİDER, ANGİKAD, TOBB Kadın Girişimciler Kurulu vs. işkadını teşkilatlarının miktarındaki artış,
Piyasa ve üniversitelerde girişimcilik teşvikine doğru iyileşen profesyonellik,
Girişimcilik ve KOSGEB faaliyetlerine doğru çoğalan bilinçlenme,
Rol modeli ve mentörlük yapabilecek kadın girişimcilerin miktarındaki çoğalma,
Girişimciliği teşvik eden çeşitli kurum ve kuruluşların verdiği hizmetlerin kapasitesinde çoğalma ve kurumlarda ki işbirliği imkânlarında ki büyümedir.

2.2.Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

İşgücü özelliklerinin kalitesini arttırmak hedefiyle, üretken ve katma değeri üst düzeyde istihdamın teşvik edilmesi amacıyla çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında, kişilerin hem işgücü piyasasına girişlerine hem de istihdamda sürekliliklerinin sağlanmasına faydalı olmaktadır. Özellikle başta kadınlar, gençler ve engellileri kapsayan aktif bir işgücü çalışmasına yoğunlaşmaktadır (www.iskur.gov.tr, 2019).

İŞKUR üyeleri, kadın girişimci adaylarının gereksinimlerinin sağlanabilmesi amacıyla çeşitli kadın topluluklarının ayırımına varılması gerekliliğinin farkındadır. Girişimcilik eğitimlerinin geniş ölçülerde ve tanıtımlık bir kapsam şeklinde sunulması ise, bu değişen gereksinimlere çözüm üretme amacı ile çalışmaktadır. Bu sorunun içeriğinde ki sebepler aşağıda belirtilmektedir (Çoban, 2018: 16):

İş bulmak amacıyla İŞKUR'a müracaat edenlerin girişimcilik eğitimleri ile mesleki eğitimler bağlantısını yanlış anlamalarıdır.

İŞKUR'un hedeflediği topluluklar, İŞKUR organizasyonlarını değerlendirerek uygulayabilecekleri ücretli çalıştırma programı ve girişimcilik programı arası ayrımları net bir şekilde belirleyememektedirler.

İŞKUR'un kurumsal kimliği:

İŞKUR hedef kitlesi olarak, işi olmayanlar veya iş yaşamlarını farklılaştırmak arzusunda olan kişileri kapsamaktadır. Bu topluluklar farklılaşan insan sermayesi, mesleki yeterlilik ve kabiliyet seviyelerini elde etmektedirler. Fakat kamuoyunda İŞKUR'un genellikle düşük kabiliyetli ve düşük görünüşteki çalışmayan topluluklara hizmet sunan bir kurum olduğu yanlışlığı bulunmaktadır. Oysaki İŞKUR'un hedef kitlesi, işi olmayanlar veya iş yaşamlarını farklılaştırmak arzusunda olan kişilerden oluşmaktadır ve bu topluluklar değişen insan sermayesi, mesleki yeterlilik ve kabiliyet seviyeleri bulunmaktadır.

Katılan kişilere ödenen günlük harçlıkların, bu sisteme ait olamayacak toplulukların eğitimlerle ilgilenmesine neden olmaktadır.

Kadın girişimciliğinin yoksulluk, zorda kalma gibi algılanması sonucu, orta ve yüksek görünüşteki kadınlara doğru oluşan kurumsal bakışı kötü etkilemektedir.

Girişimcilik eğitim organizasyonlarını talep edenler, iş ve meslek eğitimliği uygulamalarından faydalanırken, adayın girişimcilik eğitime dâhil olma arzusunu incelemek için çeşitli araçlar kullanılmakta, hizmet verici kurum veya kuruluş üyeleri ve eğitimci ile birlikte görüşmeler uygulanarak, organizasyona bu şekilde kabul edilmektedirler. Bu adımların daha faydalı bir şekilde yapılması, isteyen kişilerin seçim ve gruplama hizmetlerinin daha verimli davranılmasını temin ederek, eğitimlerin yararını arttıracaktır.

Kosgeb'in destek organizasyonlarını kapsayan Girişimcilik Destek Programı'nın verimli bir biçimde yapılması amacıyla, Türkiye İş Kurumunun üstlendiği "Uygulamalı Girişimcilik Eğitim" faaliyetlerinden faydalanılmaktadır. Bu eğitim faaliyetleri, 2010 senesinden şimdiye dek yürütülmektedir. Girişimcilik eğitim faaliyeti, kuruma kayıt olmuş bireylere özgü olarak kendi işlerini başlatmalarına ve büyütmelerine destek olmak hedefiyle yürütülen etkinliklerdir. Girişimcilik eğitim programı içeriğinde esas ölçüt girişimcilik eğitimi, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) aracılığıyla Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) arasındaki Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi İş Birliği Protokolünde" belirtilen kanunlar kapsamında yapılmaktadır. Eğitim programı sonunda, katılan bireylere, Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Katılım Belgesi temin edilmektedir. Bu belge ile KOSGEB Girişimcilik Destek Programından faydalanılmaktadır. Bu program içeriğinde, yeni girişimciler için uygulanan destek oranı % 60 iken, kadın girişimciler için bu oranın % 70 olduğu görülmektedir (www.işkur.gov.tr, 2016).

2.3. Ticaret Bakanlığı

Ticaret Bakanlığı: Pazardaki rekabeti iyileştirmek, katma değeri yüksek olan yatırımları sağlamak, büyük ölçekteki yatırımları arttırmak, çevre duyarlılığı ve bu alandaki yatırımların artması hedefiyle bünyesinde birçok teşvik programı bulundurmaktadır. Büyük Ölçekli Yatırımlara Olan Destek, Genel Destek Mevzuatı, Bölgesel Yapılan Destek Faaliyetleri, Öncelikli Yatırımlara Olan Destekler, Stratejik Yatırımlara Olan Destek faaliyetleri ile işletmelere bu anlamda yapılan faiz yardımı ve vergi indirimi uygulamaları mevcuttur. Bu faaliyetler kapsamında; KDV istisnası, gümrük vergisi özgürlüğü, vergide sağlanan indirim, sigorta primi işveren hissesi desteği, gelir vergisi stopaj desteği, sigorta primi desteği, faiz desteği, yatırım alanının ayarlanması gibi kolaylaştırıcı ve yatırımı özendirici destek faaliyetleri bulunmaktadır (Yavuz Özgül, 2019: 43).

Ticaret Bakanlığı'nın sağladığı diğer desteklerden biri ise; Yurt Dışı Fuar Desteğidir. İşletmelerin bu fuarlara katılımlarının, Türk ürünlerinin yurt dışında tanıtımı söz konusu olduğundan ihracatın artmasına da fayda sağlamaktadır. Gerçekleşen tanıtım masrafları bu hedefler doğrultusunda desteklenmektedir. Yurt Dışında sağlanan Birim, Marka ve Tanıtım Destekleri ise; işletmelerin yurtdışında tanınırlık seviyelerini arttıracaktır. Marka/TURQUALITY Programı kapsamında firmaların; üretim, pazarlama, satış sonrası servislerini de kapsayan tüm organizasyonda Türk malı imajını oluşturmak adına çeşitli destekler sağlamaktadır (<https://ticaret.gov.tr/>, 2019).

2020-2022 yılları arası Yeni Ekonomi Programı kapsamında bakanlık sorumluluğunda Politika ve Tedbirler Kooperatif Destek Sistemi hayata geçirilmesi planlanmaktadır. Bu konuda finansal destek vasıtaları arttırılacaktır. Öncelikli olarak kadınlar tarafından kurulan kooperatiflere yönelik; eğitim, girişimcilik ve

danışmanlık gibi alanlarda verilecek destekler arttırılacak ve gerekli hukuki altyapı hazırlanmak üzere kadınların kooperatif kurmaları kolaylaştırılacaktır (<https://ticaret.gov.tr/>, 2019).

2.4.Gıda, tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Kırsal kesimde yaşayan kadınlara tarımsal ve sosyal konularda eğitim ve yayım hizmetleri verilmekte, kooperatiflerin kurulmasının desteklenmesine yönelik çalışmalar yapılmakta, tarıma özgü iş kollarında kadın girişimciliği teşvik edilmekte, gelir artırıcı, faaliyet çeşitliliği sağlayan projeler ve sosyo-ekonomik olarak güçlendirmek organize edilmektedir. Başta kadınlar olmak üzere aile çiftçiliğinin korunması ve devamlılığının sağlanması için; Çocuklara ve gençlere göre eğitim, program ve projeler düzenlenmekte, kadın sorunlarının çözümüne yönelik stratejik çalışmalar düzenlenmektedir. Kırsal kesimde kadınlara yönelik devam eden tüm faaliyetler fırsat eşitliğini gerçekleştirmek, girişimciliği ve istihdamı arttırmak amacıyla yürütülmektedir (<https://www.tarimorman.gov.tr>, 2019).

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK): KOBİ’ler ve girişimciler için 2014-2020 IPARD Programı etkinleştirilmiştir. Program, kalkınmanın sürekliliğini sağlamak ve işletmelerin AB düzeyine ulaşmasını sağlamak için kapasite oluşturmayı hedefliyor. IPARD ve diğer kırsal kalkınma destekleri kapsamında, kırsal kesimde kırsal tarım, kırsal ekonomik altyapı yatırımları ve çiftlik faaliyetleri, kırsal turizm, el sanatları ve bilişim uygulamalarına yönelik desteğin sürdürülmesi hedeflenmektedir. Ulusal politikalar ve teşvikler sayesinde kadın, genç çiftçi vb. gençlik ve kadın girişimciliği bilincini yaymak için. Gruplara pozitif ayrımcılık uygulanması hedeflenmektedir (<https://www.tkd.gov.tr>, 2019).

2.5.Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı; Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Teşvik ile üniversiteler, araştırma kurumları ve üretim sektörleri bağlantısında birlikte ilerlemeyi öngören ülke, sanayinin uluslararası alanda rekabetçi ve ihracata yönelik bir yapıya kavuşmasını desteklemektedir. Öncelikle girişimcilere yönelik bu teşvik, katma değer vergisi, gelir ve kurumlar vergisi, personel ücretlerinden muafiyet, bölgede teknolojik ürünlere yatırım gibi kalemleri içermektedir (Yavuz Özgül, 2019: 43).

Kadın, genç ve mesleki yeterlilik belgesine sahip istihdam teşvik başvuruları, işsizlik ödeneği alanları, işveren istihdam teşvikleri, ek istihdam teşvikleri, üç aylık ücret desteği, işyerlerine yönelik mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, işyerinde -Gelecekteki meslekler için iş eğitim programları işe ilk adım projesi gibi uygulamalar var. Özellikle kadınlara yönelik çocuk bakımı destek uygulaması, iş başında anne projesi, mesleki eğitim ve beceri geliştirme işbirliği projesi adı verilen projeler de bulunmaktadır (<https://tobb.org.tr/>, 2018).

İşgücü piyasasına giriş aşamasında ve istihdamda yer bulma alanında diğer gruplara göre daha fazla desteklenmesi gereken kişiler kadın girişimcilerdir. İstihdamın artırılması ve işsizliğin önlenmesi hedefiyle uygulamaya geçilen “İşte Anne Projesi” ile kadınların istihdam garantili mesleki eğitim kurslarına ve işbaşı eğitim programlarına katılmasını ve daha sonra bu kadınların istihdam edilmesi planlanmaktadır. İŞKUR aracılığıyla ayarlanan en az yüzde 50 istihdam garantisi bulunan mesleki eğitim kursları ile işbaşı eğitim programlarına davet edilmektedirler (<https://www.sanayi.gov.tr>, 2019).

2.6.Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

KOBİ’lerin başvuru yapabileceği KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı uygulamaktadır. Ar-Ge olma özelliği taşıyan sanayi projelerini desteklemek amacıyla, yeni teknolojilerle bu projeyi geliştirmiştir. Girişimcilik faaliyetinin görevini yapması için, yeni düşünceler, teknolojiler ve nitelikli istihdam alanı oluşturabilmek için fikrin üretiminden Pazar aşamasına kadar tüm faaliyetleri desteklemektedir. Nitelikli girişimci teşviki için Tekno girişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) uygulanmaktadır (<https://www.tubitak.gov.tr>, 2019).

Ulusal ve uluslararası kabul edilecek ar-ge yenilik desteklerinin tümü aşağıda verilmektedir (<https://www.tubitak.gov.tr>, 2018).

TÜBİTAK TEYDEB Destekleri

TÜBİTAK Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı

Üniversite-Sanayi İşbirliği Destek Programı

TÜBİTAK KOBİ Ar-Ge Başlangıç Destek Programı

TÜBİTAK Uluslararası Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı

TÜBİTAK Öncelikli Alanlar Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik P. D. P.

Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG)

TEYDEB Yenilik Destek Programı

TÜBİTAK ARDEB Destekleri

Öncelikli Alanlar Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı

Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projelerini D.P.

KOSGEB Destekleri

Ar-Ge İnovasyon Destek Programı

KOBİ Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri

Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı

Teknogirişim Sermayesi Desteği

Ekonomi Bakanlığı Yatırım Teşvikleri

2012/3305 Sayılı Karar'ın 17/h fıkrası uyarınca Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin/parçaların üretimine yönelik yatırımlara ilişkin desteklerdir (<https://www.tubitak.gov.tr>, 2018).

Tablo 5. Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı, Hibe Destek İstatistikleri

2013 Hibe Destek Tutarı (Milyon TL.)	2014 Hibe Destek Tutarı (Milyon TL.)	2015 Hibe Destek Tutarı (Milyon TL.)	2016 Hibe Destek Tutarı (Milyon TL.)	2017 Hibe Destek Tutarı (Milyon TL.)	2018 Hibe Destek Tutarı (Milyon TL.)	2019 Hibe Destek Tutarı (Milyon TL.)	Toplam (2013-2019) (Milyon TL.)	Toplam İçindeki Payı
13,9	28,3	18,4	18,1	33,4	55,7	26,3	194,2	3,61%

Kaynak: TÜBİTAK (<https://www.tubitak.gov.tr>, 2020).

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), süreçlerinde daha fazla kadın araştırmacının bulunması amacıyla çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar içeriğinde TÜBİTAK kadın araştırmacıların katılımının artırılması için çeşitli politika ilkeleri yayınlamaktadır. Bu İlkelerin içeriğine göre; Ar-Ge ve yenilik projeleri kapsamında oluşturulan proje ekipleri içinde kadın araştırmacılara yer verilmesini teşvik etmektedir. Kadın araştırmacılarının desteğini sağlamak üzere araştırmacıların bakmakla sorumlu oldukları bebek veya küçük çocukları için gereksinim duydukları kolaylaştırıcı tedbirler alınmaktadır. Teknoloji tabanlı girişimcilik alanında kadın araştırmacılara özel çağrılarının yayınlanmasını teşvik etmektedirler. Araştırma kalitesini sağlamak için merkez ve enstitülerde bulunan araştırmacılar arasında kadın ve erkek araştırmacı dengesinin sağlanmasına üst derecede özen gösterilmektedir. Ar-Ge ve yenilik alanındaki TÜBİTAK tarafından yürütülen faaliyetlerde kadın araştırmacılara sağlanan kolaylıklar ve verilen öneme ilişkin farkındalık faaliyetleri yürütülmektedir (<https://www.savunmasanayiidergilik.com/tr>, 2019).

2.7. Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK)

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte esnaf-sanatkarlar kesiminin günümüz modern örgütlenmesinin başlangıcı olan 5373 sayılı Esnaf Dernekleri ve Esnaf Birlikleri Kanunu çıkarılmıştır. 1964 senesinde yürürlüğe geçen 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu ile de esnaf-sanatkarlar kurumu şu anki düzenine kavuşmuştur. En son 21 Haziran 2005'de yürürlüğe konulan 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu yasaları kapsamında hizmet sunmaktadır (<https://www.tesk.org.tr>, 2020).

2007-2009 yılları arasında, Kadın Girişimciliği Desteklenmesi Projesi adı altında, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) aracılığıyla uygulanan projenin hedefi; kadınlar içinde girişimciliğin teşvik edilmesi ve desteklemesidir. Proje bitiminde 7 kadın girişimci kendi işini kurmuştur (Cici, 2013: 96).

2.8.Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM)

1990 yılında, kadın politikaları geliştirmek ve kadının yerinin her sektörde önemliliğini göstermek hedefleriyle, milli olarak ancak uluslararası alanda da kendini göstermek adına kurulan bir kamu kuruluşudur. Türkiye’nin Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne taraf olması ve 5. ve 6. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında kadın konularına yer verilmesi bu kurumun faaliyet göstermeye başlamasını tetiklemiştir (Bolcan, 2006: 145).

KSSGM aynı zamanda kadın girişimcilerin problemlerinin parlamentoya iletilmesinde ve kadınların yararına kararlar verilmesinde başarılı çalışmalar gerçekleştirmektedir (<https://sugender.sabaciuniv.edu.>, 2008).

KSSGM’nin en önemli hedeflerinden biri tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinde kadınların ekonomik yaşamdaki faaliyetlerini artırmaktır. Bu hedef doğrultusunda Türkiye’de, kadın işgücü kapsamlı en geniş projeleri yönetmektedir. Uluslararası kuruluşlarında verdiği desteklerle hayata geçirilen projeler; Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi, Kadının Kalkınmaya Katılımını Güçlendirme Ulusal Programı Projesi, Küçük Girişimcilik Projesi’dir (Bolcan, 2006: 146).

KSSGM’nin diğer çalışmaları kapsamında; kadınların iş dünyasında var edilmeleri ve girişimci kadınların özel bir fonla, özel kredi olanaklarıyla ya da vergi indirimini ile kalkındırılmalarını sağlamaktadır. Girişimlerini başlatmaları anında karşı karşıya kaldıkları bürokratik engellerin azaltılması, pazarlama, iletişim, yönetim vb. konularda ihtiyaç duyacakları bilgi birikiminin eğitim programlarıyla sağlanması adına çalışmalar bulunmaktadır (İlter, 2008: 124).

Türkiye’de kadınların ekonomik fırsatlara ulaşımını hızlandırmak, ekonomik büyümeyi önemli miktarda hareketlendirecek, fakirliği azaltacak ve aynı zamanda kadınların genel anlamda siyasete ve karar alma süreçlerine dâhil olmalarında olumlu bir etki oluşturacaktır (<https://www.ailevecalisma.gov.tr>, 2018: 12).

3. SONUÇ

Ülkemizde son zamanlarda olumlu bir gelişim gösteren kadın girişimcilerin durumu gözle görülür oranda, iş hayatında da varlıklarını göstermektedirler. Kadın girişimcilerin kendi ayakları üzerinde durma isteği ile aldıkları eğitim ve tecrübeler eklendiğinde, iş hayatında kendilerini kanıtlama imkanı kazanmaktadırlar. Çoğu zaman aile hayatının anne rolünde aktif olan kadının düzenli iş hayatına uyum sağlamakta zorlanması sonucu, çalışma saatlerini kendileri belirlemek ve yeteneklerini gözler önüne sermek için maaşla çalışma yerine kendisine belirli finansman temin ederek hayalindeki işini kurması sağlanmaktadır. Bu finansman temin yolu genellikle kendi birikimi, aileden sermaye temini ya da borç alma koşullarıyla elde edilmektedir.

İş hayatına dahil olan kadın girişimci, kendini yenileyen firmalar ve rakiplerle karşı karşıya kalmaktadır. Kendilerini çalıştıkları alanda yenilemedikleri anda çalışma hayatında kadın girişimci olarak yenik düşmektedirler. Kadın girişimci olarak bir adım değil iki adım ileri atmak gerekmekte çünkü kadın girişimciler genellikle geride kalmaktadırlar. Bunun çoğunlukla sebebi, sermaye olarak güçlü bir şekilde başlayamamaktan kaynaklanmaktadır. Zaten çok büyük sermaye ile girildiğinde bile erkek girişimciyle kadın girişimcinin mentalitesi aynı olmamaktadır. Bazen çalışma hayatında onların düşündüğü gibi düşünmek zorunda bırakılmaktadırlar. Ancak son zamanlarda bu durum, bilgi ve tecrübe açığının kapatılması, kadınların daha sakin ve farklı açılardan bakabilme özellikleri sayesinde değişmektedir. İş hayatında başarıları, erkeklere oranla daha iyi durumlara ulaşmaktadır.

Kadın girişimcilerin sorunlarına çözüm olabilmek ve istenilen noktaya ulaştırabilmek adına sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumlarının faaliyetleri söz konusudur. Bu anlamda kurumlara çok önemli görevler düşmektedir. KOSGEB’in verdiği “Girişimcilik Desteği” nde cinsiyetten ötürü pozitif ayrımcılık uygulanmaktadır. Günümüzde kadının ve kadın girişimciliğinin bu denli yaygın olduğu bir ortamda kadın girişimcilerin tüm sorunları ortaya çıkarılmalıdır. Sorunların ışığında çözüm önerileri geliştirilmeli, böylece hem kadın girişimcilerin iş yaşamında karşılaştıkları sorunlar çözüme kavuşurken hem de daha fazla iş kolu ve kadın girişimcinin doğmasına da yol açacaktır. Ayrıca kadın girişimci olmak isteyen adayların finansman temini konusunda bilgi sahibi olacağı bir pusula niteliği taşıması düşünülmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda literatürde eksikliğin yaşandığı düşünülerek, kadın girişimciliğinde kullanılan finansman temin yolları araştırılmış ve karşılaşılan sorunlar açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Böylelikle kadın girişimciliğine finansman temini yolları konusunda da literatür anlamında katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Araştırmada bazı kısıtlamalar bulunmaktadır. Yalnızca Gaziantep ilinde yapılması açısından başka illerde yapılacak çalışmalarda farklı sonuçlar elde edilebilir. Sonucu, tüm Türkiye’ye genellemek yanlış olacaktır. Ayrıca kadın girişimciler

belirlenirken, inşaat sektörü ve hizmet sektörü kapsamlı sektörel bir daraltma yapılmıştır. Bu nedenle de farklı sektörlerde yapılan çalışmalardan, farklı sonuçlar doğabilir.

KAYNAKÇA

- ARAT, N. (1993). Türkiye’de Kadın Girişimcilik. Ankara.
- ARIKAN, S. (2015). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Siyasal Kitabevi. Ankara.
- BATUM, U., TAKAY, B., TÜZÜN, İ., KIRAL, S. & ÇİFTÇİ, S. (2014). Ankara’da Kadın Girişimciliği: Örnekler ve Yol Haritası. Ankara Kalkınma Ajansı. Ankara.
- BAYRAMOĞLU, Z., AĞIZAN, K., BOZDEMİR, M. & AĞIZAN, S. (2020). Örgütlü Kadınların Girişimcilik Potansiyellerinin Belirlenmesi. Atlas Akademi. Konya.
- BOLCAN, A. E. (2006). Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadının Yeri ve Kadın İşsizliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. İstanbul.
- BRUNI, A., GHERARDI, S. & POGGIO, B. (2004). Gender and Entrepreneurship: An Ethnographic Approach. *Organizational Change Management Journal*, 17 (3), 256-268.
- ÇİCİ, E. N. (2013). Kadınların Girişimcilik Yolunda Karşılaştıkları Sorunların Öz Girişimcilik Yetenekleri Üzerindeki Etkisi: Konya İlinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- ÇAKICI, A. (2003). Mersindeki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Önerileri. 11.Ulusal Yönetim Kongresi (s.71-90). Afyon.
- ÇOBAN, A. (2018). Kadın girişimciliğini girişimcilik eğitimleri ile teşvik etmede daha iyi bir uygulama. *International Labour Organization, ILO Office for Turkey*. Ankara: ILO.
- FIRÇA, C. G. (2009). Kadın Girişimciler: Araştırmaya Genel Bakış. *Oxford Handbooks Çevrimiçi*, (Erişim Tarihi:04.01.2022).
- GİSEP. (2014). Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı. <http://www.sp.gov.tr>. (Erişim Tarihi:11.12.2021).
- GÜROL, M. A. (2006). Küresel Arenada Girişimci ve Girişimcilik. Ankara: Gazi Kitabevi.
- HART, M. M., GATEWOOD, E. J., BRUSH, C. G. & CARTER, N. M. (2003). *Women Entrepreneurs: Moving Front and Center: An Overview of Research and Theory*.
- HOFSTEDE, G. (2011). *Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context*. Produced by The Berkeley Electronic Press. 1-26.
- İLTER, B. (2008). Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: KAGİDER Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- İPÇİOĞLU, İ. (2012). Girişimcilik Ve Kobiler Kavramlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ekin yayınevi.
- JALBERT, S.E. (2000). *Women Entrepreneurs in the Global Economy*. <https://numerous.files.wordpress.com/2012/04/17women-entrepreneurs-in-the-globaleconomy.pdf>.
- JENNINGS, J. E. & BRUSH, C. G. (2013). Research on Women Entrepreneurs: Challenges to (and from) the Broader Entrepreneurship Literature? *Academy of Management Annals*. 7(1), 663-715.
- KARACA, A. (2007). Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri: Cam Tavan Sendromu Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- KENDİRLİ, H. Ç. & ŞENÖZ, Ş. A. (2019). Hizmet Sektöründe Kadın Girişimciler: Çorum Araştırması. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 93-118.
- KESKİN, S. (2017). Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklılıklar. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-Dergi*, 1 (1), 1-23.
- KOPER, G. (2017). *Routledge Library Editions: Women And Business Volume*. University of California, San Diego.

- LENKA, U. & AGARWAL, S. (2017). Kadın Girişimcilerin Ve STK'ların Girişimciliği Teşvik Etmedeki Rolü: Uttarakhand, Hindistan'dan Vaka Çalışmaları. *Asya İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11 (4), 451-459.
- ÖRNEK, A. S.& DANYAL, Y. (2015). Increased Importance of Entrepreneurship from Entrepreneurship to Techno-Entrepreneurship (Startup): Provided Supports and Conveniences to Techno-Entrepreneurs in Turkey. *Procedia – Socialand Behavioral Sciences*, 195, 1146-1155.
- ÖZYILMAZ, A. M.(2016). Türkiye’de Kadın Girişimciliği Ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- PALAZ S. & TURGUT B. (2009). Kadın Girişimcilerin Kişisel ve İş Yaşamına İlişkin Özellikleri, Motivasyonları ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 4(1), 34-51.
- PEHLİVANOĞLU, F. & KAYAN, K. (2019). Türkiye’de Girişimcilik: Mevcut Durum Analizi Ve Çözüm Önerileri. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-19.
- ROSA, P., HAMILTON, D., CARTER, S. & BURNS, H. (1994). Gender as a determinant of small business performance: Insights from a British study. *Small Business Economics*, 12 (3), 25-32.
- SAVRUL, B. & AKYÜZ, D. (2016). Türkiye Ekonomisinde Kadın Girişimcilerin Mevcut Durumu Ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11 (1), 165-185.
- SHMAİLAN, A.B. (2016). Compare the Characteristics of Male and Female Entrepreneurs as Explorative Study. *J Entrepren Organiz Manag.* 5, 203.
- SOYSAL, A. (2010). Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller Ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 65(1), 83-114.
- ULUKÖY, M., DEMİRELİ, C. & KAHYA, V. (2013). KOSGEB Girişimcilik Eğitimi Kurslarına Katılan Katılımcıların Girişimcilik Profiline Yönelik Bir Alan Araştırması. V. Uluslararası Girişimcilik Kongresi (ss. 30-36). SDU Yayınları.
- YAVUZ ÖZGÜL, S. (2019). Kamu Desteklerinden Yararlanan Kadın Girişimciler: Ankara İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.